

RISK

**Modige samtaler
om respekt, identitet, seksualitet og kropp**

LEDER- INNLEDNING

*«Jeg er ikke rasist,
men jeg vil bare si at...»*

Dette er en innledningstekst om normkritisk metode for deg som vil bruke et eller flere av samtaleoppleggene når du skal lede i ei gruppe, eller for deg som vil bruke det som studieopplegg selv. Øvelsene i seg selv er ikke så kompliserte å gjennomføre. Samtidig vil du kunne ha større utbytte av dem hvis du først leser denne innledningen.

«**JEG ER IKKE** rasist, men...» «Det gjør ikke noe at noen er homo, men jeg synes det er litt ekkelt.» «Men det står jo i Bibelen at det ikke er lov!» «Det er greit at en gutt vil være med i dansegruppa, men...» Hørt det før? Normkritiske øvelser kan være gode verktøy for de av oss som møter denne typen påstander.

Et normkritisk studieopplegg er ikke et undervisningsopplegg i riktige og gale svar. Det skiller seg fundamentalt fra etikkundervisning som baserer seg på at lederen av gruppa skal være et moralsk eksempel og passende forbilde gjennom å dele fra sitt eget liv. Det er ikke et mål at alle skal være enige, hverken med hverandre eller med lederen. Vi forutsetter at de som skal bruke studiematerialet selv ønsker å finne ut - og bidra til at andre finner ut av - at det ikke er tilfeldig hva som tillegges verdi og hva slags holdninger og handlinger som verdsettes.

Normer kan defineres som uskrevne regler for hvordan man skal oppføre seg. I dette materialet

skal vi bevege oss inn i spørsmål som angår kjønnsroller, sex og samliv. Vi vil bruke normkritikk for å forstå hvordan normer oppstår i grupper. Vi vil komme inn på normer for hva som er godt samliv og hva seksualitet er. Vi vil utforske hva det vil si å være kvinne, være mann eller tilhøre en annen kjønnskategori. Normkritikk handler om å utfordre sin egen forståelse av hvem eller hva som har ansvar for at en situasjon har oppstått, framfor å konkludere med at «sånn er det bare».

Å sette spørsmålstegn ved etablerte normer er samtidig ikke det samme som å si at alt er relativt. Å være normkritisk betyr heller ikke at man nødvendigvis må utfordre de verdiene som ligger til grunn for en norm. Normkritikk er derimot å evaluere om praksis og verdier hører sammen, samt eventuelt å utfordre en viss type praksis som har blitt etablert. Normkritikk kan slik også være en måte å avsløre om man utilsiktet handler på tvers av egne verdier.

Avslør makten – din egen og andres

VEIEN FRA ET HODE til et annet er ofte lenger enn den ser ut. Å komme fram med et budskap er ikke enkelt. Særlig når man skal forsøke å kommunisere noe som er personlig eller kan gjøre den andre sårbar, er det viktig analysere maktforholdet mellom en selv og den man kommuniserer med. «Hvem er jeg i relasjon til den eller dem jeg skal snakke med? Kjenner vi hverandre? Er vi like gamle? Er jeg i en spesiell formell eller uformell posisjon? Ser de opp til meg av ulike årsaker? Sitter jeg på mye kunnskap om et emne?» Når makt ikke er satt ord på, kan det føre til ubevisst eller bevisst maktmisbruk. Når makten settes åpent ord på i et fellesskap, kan medlemmene i fellesskapet lettere avsløre og kritisere maktmisbruk.

Samtidig er det ikke bare individer som har makt. Deler av et fellesskap kan også makt over de andre medlemmene av fellesskapet. Alle mennesker vil i løpet av livet veksle mellom å være i majoritet og i minoritet. Noen ganger er majoritetens makt rettferdig etter visse prinsipper, for eksempel når det skal velges representanter til kommunestyret eller Stortinget. Det anses som rettferdig og demokratisk at de personer eller partier som får flest stemmer, også får bestemme mest. Andre ganger kan majoriteten ha uformell, ubevisst og uavklart makt. Når noen kan slå fast at «alle på klubben vår synes andaktene er bra» eller «ingen hos oss er homofile,» er det ikke nødvendigvis sant. Kanskje de aller fleste på klubben synes andaktene er kjempe-tøffe, mens det finnes noen få som er uenige i form eller innhold. De tør bare ikke å si det fordi «alle» er «enige» om at andaktene er kjempebra. I et annet eksempel kan en leder i en menighet sier at ingen der er homofile. Lederen har da gjort majoritetens seksualitet til den eneste gyldige, og ekskludert andre erfaringer. I et fellesskap hvor medlemmene deltar frivillig, kan påstanden at om ingen er homofile bli en selvoppfyllende profeti. Hvis man ikke tenker seg at noen kan være, tenke eller mene annerledes enn majoriteten, blir det automatisk vanskeligere å være den som er, tenker eller mener noe annet.

Hvem har ansvaret for at minoriteter inkluderes i et fellesskap? La oss si at Lise bruker rullestol og gjerne vil velges inn i styret til en barne- og ungdomsorganisasjon. Hvem skal sørge for at hun har like stor tilgang til aktivitetene i organisasjonen som de funksjonsfriske har? Er det vanskelig for Lise å sitte i styret i organisasjonen fordi hun bruker rullestol? Da er det Lises problem og Lise burde heller bli med i en klubb for andre som bruker rullestol. Eller er det vanskelig for styret å prioritere å ha møter i et lokale der det er heis? I så fall er det organisasjonen eller styret som har et problem. Organisasjonen ønsker hennes kompetanse og engasjement, og styret kan fjerne det som hindrer henne i å delta. Organisasjonen til Lise har kanskje ikke vedtatt at de ikke ønsker rullestolbrukere i styret. Den har bare ikke tenkt gjennom hvilke konsekvenser det har hvis alle styremøtene er i tredje etasje uten heis. Hvem har makt til å gjøre noe med dette? Å stille normkritiske spørsmål kan her være en måte å bidra til å avdekke makt og ansvar. Det synliggjør hvordan noen i visse situasjoner har makt og privilegier. Den som har makt, har også større mulighet for å ta ansvar for å løse et problem eller skape rettferdighet.

Eksemplet med rullestol vil komme igjen flere ganger i dette materialet. Diskriminering eller ute-stengning fordi man bruker rullestol, er lett synlig og dermed lett å avsløre. De fleste som ser en rullestol og en fortauskant, vil umiddelbart forstå hva som er problemet. Den som stå fast foran en fortauskant, får som regel sympati. Ofte vil noen engasjere seg for å forsøke å løse problemet med den høye fortauskanten. I dette materialet vil du derimot møte minoriteter og maktrelasjoner som ofte er mindre synlige og mindre legitime å påpeke. Da kan det være hensiktsmessig å hente fram eksempelet med rullestolen.

Mange av oss er vant til å tenke om seg selv som tilhørende majoriteten. Da er det lett å tenke at minoritetene er «de andre». Du som leser dette, tilhører imidlertid sannsynligvis selv en usynlig minoritet. Hvis du ikke umiddelbart kommer på noen, så tenk etter: Har du en kronisk sykdom eller en matallergi? Tilhører du et trossamfunn som er i minoritet i ditt lokalsamfunn? Har du et annet

morsmål enn norsk? Organiserer du livet ditt på en annen måte enn de fleste andre i nabolaget eller familien? Har du et sjeldent yrke? Stemmer du på et parti som er i tydelig mindretall? Har du en hobby som få andre driver med? I arbeidet med dette materialet kan det være nyttig å være bevisst på egen minoritetsidentitet. Putt gjerne inn denne og lag dine egne eksempler i forlengelsen av eksemplene i denne innledningen.

Like sannsynlig som at de fleste på en eller annen måte tilhører en minoritet, er de fleste en majoritet i flere sammenhenger. Kanskje er du rett og slett hvit, heteroseksuell og medlem av Den norske kirke? Forsøk å komme på noen situasjoner der du har opplevd å være en del av en majoritetsgruppe som mener den vet best hva en minoritet skal tåle eller hvordan en minoritet burde oppføre seg. Også dette kan det være nyttig å være bevisst i arbeidet med dette materialet.

Å kunne gi eller frata andre mennesker verdi
Alle mennesker tilhører ulike grupper, og alle mennesker uttaler seg om andre grupper. Normkritisk metode kan være et godt verktøy for å analysere hvordan minoritetsgrupper omtales. La oss tenke oss at en hvit mann fra Oslo sier følgende til kameraten sin: «Jeg er ikke rasist, men det er jo ganske vanlig at menn fra Somalia banker kona si og går på trygd.» Utsagnet forteller sannsynligvis mer om avsenderen enn om somaliere. Å være rasist regnes av de fleste som noe negativt. Avsenderen ønsker sannsynligvis å gi andre et bedre inntrykk av seg selv ved å understreke at h*n ikke er det. Påstanden sier altså noe om hvordan avsenderen oppfatter seg selv. Den fratar samtidig menn fra Somalia muligheten til å vurdere utsagnet som negativt eller rasistisk, fordi avsenderen påberoper seg ikke å være rasist. Det virker ikke særlig sannsynlig at avsenderen har mange venner fra Somalia eller mye kunnskap om menneskene der. Likevel ønsker sannsynligvis avsenderen å presentere påstanden sin som avgjørende fakta i en debatt om menn fra Somalia.

I møte med mennesker som kommer med bastante påstander om andre grupper, kan det være fristende å svare med like bastante påstander. Så

sier du kanskje: «Ingen av de somaliske mennene jeg kjenner går på trygd, og de fleste somaliske menn vil helst ha en jobb,» selv om du selv ikke er fra Somalia og bare kjenner to som er det. Det kjennes rett å forsvare menn fra Somalia mot et så urettferdig angrep. Avsenderen bruker sin majoritetsstatus til å si noe negativt og generaliserende om en minoritet i Norge. Du velger å svare med et utsagn om egne erfaringer og å komme med en påstand om hva somaliske menn generelt ønsker. Å si noe generelt om en minoritetsgruppe er sjelden uproblematisk. Særlig i møte med minoriteter som opplever hets og negativ omtale, vil mange av oss krampaktig forsøke å finne noe positivt å si i stedet. «Jeg liker homofile menn så godt, for de er så flinke med blomster.» «Alle mennesker med psykisk utviklingshemming er så blide og greie.» «De nye elektriske rullestolene ser så kule ut.» Er det mulig å tenke seg situasjoner der det ikke er nødvendig å verdivurdere en minoritetsgruppe for å kunne omtale den? Et tips kan være å unngå generaliseringen og gjøre omtalen mer spesifikk: «Jeg har en kamerat som er homofil, og jeg liker godt å jobbe i hagen sammen med ham.» «Søsteren min har Downs syndrom. De dagene hun er i godt humør, er hun en fest å være sammen med.» «Naboen min har fått en ny rullestol, jeg synes den røde fargen er skikkelig kul.» Ingen er ekspert på alle homofile, alle somaliere eller alle med Downs syndrom.

Alle mennesker tilhører ulike fellesskap eller grupper. Noen grupper er store, som kvinner, menn eller hvite mennesker i Norge. Andre er mindre. Noen av dem velger vi selv å høre til; vi kan gå i et sangkor eller holde med et bestemt fotballag. Andre, som familie og hjembygd, velger vi i mindre grad om vi vil tilhøre. Noen grupper har vi ikke valgt selv i det hele tatt, for eksempel å være en som har en sjelden sykdom eller å ha foreldre med mye eller lite penger. Uansett vil vi i løpet av livet møte andre utenfra «vår» gruppe som mener noe om «alle» som er «sånn.» Hva skjer når noen oppfatter alle i en gruppe som like? Vi skal nå se på et eksempel som handler om å ha identitet som kristen.

Hater kristne homofile?

NOEN GANGER BRUKER mennesker enkelt-medlemmer av en annen gruppe til å svarte hele gruppen. La oss si at du regner deg selv som kristen og går i en lokal menighet. Så er du på fest og blir sittende ved siden av en irriterende type i sofaen. «Jeg liker ikke kristne,» sier han. «Jeg er nemlig tilhenger av at homofile skal få gifte seg.» Denne påstanden er lett å plukke fra hverandre, for den har egentlig ingen sammenheng. Uavhengig av hva du selv mener, kan du si til ham at ikke alle kristne er imot at homofile skal kunne gifte seg. Det finnes kristne som er for, og det finnes kristne som er imot. «Men religion er farlig,» fortsetter han. «Jeg forstår ikke hvorfor noen gidder å være med i en menighet der det er lov til å hate homofile. Da støtter de jo dem som hater homofile.»

Er dette sant? La oss forutsette at han kjenner til at det i din menighet virkelig finnes medlemmer som hater homofile. Menigheten din består av 100 mennesker. 5 av dem mener at homofili er en sykdom som man må kureres fra, 10 av dem mener homofile bør leve i sølibat, 70 har ikke så sterke meninger om dette, 10 mener at homofile bør få ha kjærester og 5 synes at homofile burde få gifte seg i kirken.

Hvis vi gir festdeltakeren rett i at det å være med i menigheten er å støtte de som hater homofile, gir vi samtidig definisjonsmakten i menigheten til de 5 som mener homofili er en sykdom. Deres standpunkt blir mer betydningsfullt enn standpunktet til de 5 som synes at homofile skal få lov til å gifte seg. Det kan være mange grunner til det. Kanskje de 5 som påstår at det er en sykdom, er eldre enn de 5 andre? Kanskje menigheten har tradisjon for å si at homofili er en sykdom, og at det derfor regnes som en grei posisjon å innta? Kanskje de 5 har en formell posisjon eller mer status innad i gruppa? Eller kanskje de er mer profilert eksternt enn de 5 som vil at homofile skal få gifte seg, siden han har hørt om dem?

Uansett er det tydelig at dere ikke tenker på det samme når dere hører ordet «kristen.» Han forbinde det med en liten gruppe av den mangfoldige gruppen kristne. Du, som er kristen, tar kanskje

avstand fra denne lille gruppen. Du er kristen, men du hater ikke homofile. Du vil ikke støtte noen som hater homofile, og du mener at du ikke gjør det. Dette studieopplegget presenterer noen øvelser som kan utfordre både kristne og debatterende festdeltakere til å tenke nytt i møte med egne og andres fordommer.

Synliggjør privilegiene i gruppa!

SÅ LANGT HAR VI snakket om hvordan normkritikk kan brukes til å avsløre maktforhold og hvordan det kan brukes til å ta et oppgjør med stereotypier om grupper. Normkritisk metode kan også brukes til å avsløre privilegier. Ordet *privilegium* kommer av latinsk «privus» – en gruppe med særegne rettigheter. Privilegier handler om fordeler som den enkelte ikke nødvendigvis har kjempet seg til og kontrollerer, men som man får gjennom samfunnsordninger eller kultur. Alle mennesker har mange egenskaper som tillegges større eller mindre verdi av samfunnet. Noen slike egenskaper har man valgt selv, men mange er medfødt eller tillagt av omgivelsene. Å bli gjort oppmerksom på at man selv har privilegier, kan oppleves utfordrende. Man har jo ikke valgt dem selv. Det man imidlertid kan velge, er om man vil være oppmerksom på privilegiene i møte med andre som har færre eller andre privilegier.

Her er et utdrag fra øvelsen «Hvem står igjen?» som kommer i samtaleopplegget om kjønnsidentitet. I øvelsen møter deltakerne påstander som de må si ja eller nei til. Hvis påstanden er rett, går man ett skritt fram. Hvis den ikke stemmer, står man stille. Den som kommer lengst fram, har flest privilegier. I samtaleopplegget tildeles deltakerne fiktive identiteter, både for å sørge for mangfold og for å gjøre øvelsen mindre personlig. Men her og nå kan du teste øvelsen for deg selv med utgangspunkt i akkurat ditt liv. Hvilke privilegier har du?

- Navnet som jeg fikk da jeg ble født, vil sannsynligvis ikke gjøre fremtidige arbeidsgivere skeptiske til jobbsøknaden min.

- Mitt trossamfunn får sjelden negativ oppmerksomhet i norske aviser.
- Folk pleier ikke å anta at kjæresten min har et annet kjønn enn det h*n har.
- Jeg har foreldre som kan (evt. kunne) støtte meg økonomisk hvis jeg vil studere.
- Det er ikke noe problem for meg å komme inn og ut av offentlige bygninger.
- Jeg pleier å få med meg viktig informasjon som gis over høytaleren på toget.
- Når jeg må på toalettet, er det sjelden et problem for meg.
- Hvis jeg i min livssituasjon blir forelder, vil alle rundt meg bli glade.
- Jeg kan spise alt jeg får servert hvis jeg er på fest.
- Å kysse kjæresten din på gata, og kjæresten din er 40 år eldre enn deg?
- Å kysse kjæresten din mens dere er på gudstjeneste?
- Å kysse kjæresten din på gata, og dere har samme kjønn?
- Å kysse kjæresten din på gata, og det er noen andres kjæreste også?

Hvordan du tenker om kysseeksemplene, henger kanskje også sammen med hva slags reaksjoner eller sanksjoner du forestiller deg at du kunne møtt i situasjonene. Se for deg hva slags reaksjoner kysene kunne møtt, og hva slags type mennesker som ville reagert positivt eller negativt.

Å være i posisjon til å sanksjonere andre, er i seg selv et privilegium. I Norge er politiet formelt tildelt monopol på sanksjonen voldsbruk i fredstid. På en sommerleir er lederne formelt tildelt posisjonen hvor de kan sanksjonere deltakere som ikke følger reglene. Samtidig finnes det også uformell sanksjonering. I ekstreme tilfeller kan den kalles mobbing eller trakassering. Selv om de fleste elevene i klasse 7A har funnet ut at en bestemt elev fortjener å plages, er ikke det rettferdig. På denne måten er det sjelden rettferdig at en majoritet skal få diktere en minoritet.

Normer vil alltid være i endring. Vi skal ikke så langt tilbake i Norges historie før hva som var «vanlig» eller «normalt» på mange områder var annerledes enn i dag. Det gjelder også i kristne miljøer. Så sent som i 1961 ble den første kvinnen ordinert til prestetjeneste i Den norske kirke. Da mente mange at det ville ødelegge kirken. De fleste unge i Den norske kirke vil i dag tenke at det er helt normalt med en prest som er kvinne. Likevel er det ikke normalt hvis man tilhører Den katolske kirke, eller for de som vokste opp i en tid der nesten alle prester i Den norske kirke var menn. Fordi normer alltid er i endring, er det grunn til å være kritisk til uformell sanksjonering av noen som velger annerledes enn majoriteten i ei gruppe.

Normer forandrer seg med tid og sted

SIDEN NORMER representerer uskrevne regler, er det heller ikke forbudt å bryte med dem. Den som bryter med en norm, kan likevel ofte møte sanksjoner fra omgivelsene. Normer kan være foranderlige utfra variabler som sted, tid og personer som er til stede. De kan også variere fra generasjon til generasjon. Normer for kysning er for eksempel stadig er i endring. Det er ofte individuelle oppfatninger om hvem som kan kysse hverandre og hvor det kan skje. Hva slags verdi et kyss får, avhenger av konteksten.

Tenk etter hvordan du eller mennesker rundt deg vurderer disse ulike kysseeksemplene, og kjenn etter hva du selv føler. Hvordan tenker du for å avgjøre din egen oppfatning av situasjonene? Hva slags normer ligger til grunn for disse tankene? Er det greit:

- Å kysse kjæresten din når dere sitter på bussen?
- Å kysse kjæresten din når dere er alene på kjøkkenet?
- Å kysse kjæresten din når du er på jobb eller skole?

Normkritisk bibeldiskusjon

NÅR KJØNNSROLLER, sex og samliv debatteres i kristne sammenhenger, møter man ofte argumentet om at noe står eller ikke står i Bibelen. Det blir sagt at en viss type praksis er ønsket eller uønsket av Gud, eller at alle kristne er enige eller uenige i bestemte påstander. Denne typen absolutte argumenter gjør det vanskelig å komme videre i diskusjonen. Premisset for diskusjonen blir galt, fordi premisset er at det finnes et fasitsvar som gir den ene eller den andre rett.

Her er noen forslag til hvordan du som gruppeleder kan forsøke å få ei gruppe rundt denne typen uenighet på en konstruktiv måte:

- Gjør det klart fra starten av at alle har rett til å si sin mening eller komme med sine spørsmål, og unngå at noen av deltakerne blir selvutnevnt «ekspert» på et område dere snakker om. Hvis det er vanskelig å få alle til å si noe, kan dere ta en runde der alle sier litt hver.
- Stille spørsmål om hvem som har definisjonsmakten i forhold til sentrale begreper i en påstand. Hvis «alle kristne» er enige om noe, betyr det at alle som ikke er enige i dette, ikke kan kalle seg kristne? Hvem har i så fall bestemt det?
- Avklar hva slags bibelsyn de forskjellige deltakerne har. Svært mange uenigheter om bibeltolkning handler om synet på Bibelen. Det finnes mange mulige bibelsyn på skalaen mellom Bibelen som Guds ufeilbarlige ord og Bibelen som menneskers feilbarlige vitnesbyrd om møtet med Gud. I diskusjon om enkelttekster kan avklaring rundt bibelsyn bidra til gjensidig forståelse.
- Avklar hvor mye bibelkunnskap de enkelte deltakerne egentlig har. Hvis noen i gruppa sier at de har veldig mye kunnskap om Bibelen, kan det gjøre deltakere med mindre frimodighet engstelige for å stille spørsmål eller komme med sine forslag til relevante lesemåter. Ikke all kunnskap om bibeltekster er nøytral kunnskap.
- Gjør oppmerksom på utfordringene ved oversettelse. Da de første bibeltekstene ble oversatt til norrønt på 1100-tallet, la oversetterne

inn en del forklaringer på ord og fenomener som de antok at nordmenn ikke forstod. Hva visste vel den jevne viking om løver eller oliventrær? Det var nødvendig å forklare at løven var et farlig rovdyr og at oliventrær var viktige for bøndene i Jesu fødeland. De fleste kristne i dag vil nok være enige i at Bibelens fortellere, forfattere og redaktører ikke tok høyde for at ungdom i Norge 2000 år senere skulle lese tekstene. De ønsket selvsagt at så mange mennesker som mulig skulle lese det de skrev, men de hadde neppe sett snø eller møtt en elg! Vi må lære kulturhistorie for å forstå Bibelen, og vi må bli oppmerksom på hvilke «briller» vi selv leser tekstene med.

- Gjør oppmerksom på at samfunnsstrukturer i Bibelens samtid var veldig annerledes enn våre. Forfatterne tar det likevel for gitt at leserne eller tilhørerne vet om og forstår datidens normer. I fortellingene om Abraham, Isak og Jakob har ikke forfatterne problematisert at hovedpersonene hadde flere koner (1 Mos 29,30) og barn med flere kvinner (1 Mos 16,2). Fenomenet dødsstraff og eneveldige konger er ikke oppe til etisk debatt i fortellingen om Daniel i løvehulen (Dan 6). Paulus skriver om slaver og hvordan slaver skal forholde seg til sine eiere (Ef 6,5). Og hvorfor er det sannsynligvis ingen av bøkene i Bibelen som er skrevet av en kvinne? Alt dette handler om samfunnsstrukturer.

Denne bakgrunnskunnskapen kan være helt nødvendig for å forstå hva budskapet i en tekst egentlig er og hva en aktuell bibeltekst egentlig kan si oss. For noen kan det virke truende ikke å stole på alle ord slik de står. Da kan man minne om at ordene vi har i den norske Bibelen, allerede er tolket gjennom å bli oversatt fra hebraisk og gresk. Se på ulike norske bibeloversettelser og bibeloversettelser på ulike språk. Det finnes både små og store forskjeller. Alle som ikke behersker hebraisk og gresk, må stole på oversetterens tolkning for å kunne sette seg inn i hva som står i Bibelen. Dersom vi aksepterer at det samfunnet som Bibelen ble skrevet i, var preget av visse verdier som har påvirket bibeltekstene, kan vi også oppdage hvor radikal enkelte bibeltekster er i lys av sitt samfunn.

- Paulus skriver i sine brev: «Her er ikke greker eller jøde, omskåret eller uomskåret, barbar, skyter, slave eller fri. Nei, Kristus er alt og i alle» (Kol 3,11). «Her er ikke jøde eller greker, her er ikke slave eller fri, her er ikke mann og kvinne. Dere er alle én i Kristus Jesus» (Gal 3,28). Den som leser disse tekstene i dag, vil ta dette som en selvfølge. Men den som vet hvor avhengig Romerriket var av slaver på Paulus sin tid, vet at dette er et opprørsk budskap.
- Paulus skriver også: «...og hver tunge skal bekjenne at Jesus Kristus er Herre, til Gud Faders ære!» (Fil 2,11). For bibellesere i dag er ikke dette det minste overraskende. Men den som vet at det bare var den romerske keiseren som kunne omtales som «Herre», ser hvor radikale disse ordene er.
- Johannesevangeliet forteller: «Da kommer en samaritansk kvinne for å hente vann. Jesus sier til henne: «La meg få drikke.» (Joh 4,7). Hva i all verden er spesielt med dette? kan vi spørre i dag. Men når vi vet at samaritanene var en foraktet gruppe blant jødene på Jesu tid, og at kvinner ikke skulle snakke med fremmede menn, ser vi hvor modig Jesus er. Han snakker med kvinnen som en likeverdige.
- Lukasevangeliet forteller: «Ved solnedgang kom alle til ham med sine syke, som hadde mange slags plager. Han la hendene på hver enkelt av dem og helbredet dem.» (Luk 4,40). For oss som leser dette i dag, er helbredelsen det mest overraskende. I Jesu samtid ville også noe annet være overraskende: At Jesus berørte syke. Syke ble ansett som urene, og noen mente at sykdom var en straff fra Gud. At Jesus, Gud som menneske, tar imot disse menneskene og berører dem, forteller noe helt annet.

I det videre studiematerialet er det i liten grad lagt opp til spesielle bibelstudier. Det er ikke fordi vi ikke tenker at Bibelen er relevant i møte med spørsmål om kjønn, samliv og identitet, men fordi hovedfokus for dette studiematerialet er på normkritisk metode. Ønsker du gode studieopplegg om Bibelen og etikk, kan vi anbefale disse:

- Anders Martinsen, Jan Christian Nielsen og Stine Kiil Saga: «Tekster til forandring. Et bibelstudieopplegg.» Oslo: Verbum
- Sindre Skeie, Geir Endre Kristoffersen og Joakim Stegen Tischendorf: «Opp ned. Et studieopplegg om å være kristen.» Oslo: Verbum